

PRVE VISOKE KULTURE

1. ČAS IN PROSTOR PVC

- pogoji za nastanek PVC

- a) namakalno poljedelstvo / irigacijsko → ob rekah (Nil, Evfrat, Tigris, Ind...)
- b) reke, voda
- c) podnebje (vroče → ugodno → malo padavin)
- d) trgovina (menjava blaga)
- e) nastanek države in državnega aparata → nastala iz gosp., polit., vojaških razlogov

2. NAMAKALNO POLJEDELSTVO

	EGIPT	MEZOPOTAMIJA
<i>naravne razmere</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ za poselitev je bila primerna cela dolina Nila ➤ spušcanje Nilske doline ➤ globoko vrezano korito ➤ napovedane poplave ➤ začetek poplav junija (poletni solsticij), konec oktobra ➤ voda prinaša rodovitno blato 	<ul style="list-style-type: none"> - za poselitev je bil najprej primeren spodnji del Mezopotamije - majhna nagnjenost – ploska ravnina - globoko vrezano korito Tigrisa - poplav niso mogli napovedati - poplave → marca, aprila – odvisno od taljenja snega v Anatolski gora - zgornji tok reke hiter, spodnji tok – nasipavanje materiala
<i>namakalna dela</i>	sprva je bilo dovolj naravno poplavljanje , z naraščanjem št. prebivalstva pa je bilo treba namakati več polj, tudi tista do katerih ta poplavna voda ni segla. Treba je bilo graditi kanale, prekope, bazene (bazensko namakanje). Pomagali so si s šadufi (vedro) in sakijo (vodno kolo), kmetje (felah)	gradnja nasipov, kanalov, prekopov, zbiralnikov vode
<i>vrsta namakanja</i>	bazensko	celoletno
<i>št. žetev</i>	1	2
<i>rastline, živali</i>	žito, pšenica, ječmen, zelenjava, oljka, lan, leča, papirus (ladje, sandali, kurjava, papir)	podobno kot Egipt, razen oljke in papirusa
<i>organizacija namakalnih del</i>	Sprva preprosta ; in jih je zmogla vsaka vas sama , kasneje bolj zahtevna → graditev kanalov; dovajanje vode v višje ležeča polja ; vasi se povežejo v NOME (okrožje)(42) → 2 KRALJESTVI → DRŽAVA (3100 BC)	Zapletena , ni zmogla vsaka vas sama; pokrajina je bila razdeljena na vrsto poljedelsko-namakalnih enot. Vsaka enota → svoje upravno središče (razvila v mesta, ta p v mestne države), ki je nadzirala namakalna dela

3. EGIPT

a) ZGRADBA DRŽAVNE ORGANIZACIJE V EGIPTU

- a) nastanek države, iz političnih, vojaških, gospodarskih, družbenih razlogov
- b) Egipt je bil **ORIENTALNA DESPOTOVINA**
vzhod vladar-despot (faraon = absolutna oblast)

FARAON – živi bog (človeška podoba)

- vrhovni lastnik vse zemlje, država je njegova last
- vojaška, politična in verska oblast

c) državna uprava – hierarhično urejena (stopnje)

FARAON
VEZIR
PREDSTAVNIKI KRALJEVIH URADOV
PREDSTAVNIKI OKROŽIJ
PREDSTAVNIKI KRALJEVIH ŽITNIC
PISARJI

Možna je bila pritožba na velikem sodišču pod vodstvom vezirja. Faraonova rzsodba je bila končna

d) vojska

FARAON – vrhovni vojaški poveljnik
VOJAŠKI ČASTNIKI
VOJAKI

uvedba vojnih
vozov, v 2. tisoč BC

e) svečeniki

bili so privilegirani

- oproščeni vojaške službe
- plačevanja davkov

Imeli so ugled, moč, bogastvo (pisava, znanost)

b) ZGRADBA DRUŽBENE ORGANIZACIJE V EGIPTU

VRHNJI SLOJ – plemstvo (faraon, družina, uradniki, nomarhi, svečeniki, višji voj. častniki)

SREDNJI SLOJ – umetniki, pisarji, trgovci, obrtniki

SPODNJI SLOJ – kmetje (lastniki zemlje) – vojaška služba, davki

odvisni kmetje – živeli na veleposestvih, davki, niso opravljali vojaške službe, opravljali gradbena, namakalna dela

sužnji – vojni ujetniki

c) PREGLED ZGODOVINE EGIPTA

delitev zg.

a. **preddinastično obdobje** do 3100 BC

b. **dinastično obdobje** do 31 BC (padec pod Rim)

30 egipčanskih oz. 31 grško makedonskih Ptolemejci

obdobje STARE EGIPČANSKE DRŽAVE

- 3100 pr.Kr. nastanek enotne države; kralj Menes
- Prestolnica Memfid
- Razdeljen na okrožja / nome (42)
- Gradnja piramid (Stopničasta, Keopsova – Giza)

PRVO VMESNO OBDOBJE

- opešanje moči države, faraona
- kriza
- okrepitev nomarhov /uradnikov

obdobje SREDNJE EGIPČANSKE DRŽAVE

- ustanovili tebanski knezi, okrepitev moči faraonov
- prestolnica Tebe
- vrh doseže v času 12. dinastije
- osvojitvev z zlatom bogate dežele Nubije; na Sinaju kopljejo turkiz in baker

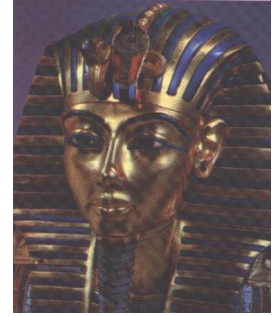
- Sezostris III. – razdelitev v oddelke (severni, srednji in južni Egipt)

DRUGO VMESNO OBDOBJE

- propad srednje egipčanske države ← vdor Hiksov – zavlada Egiptu
- prinesli bron, vojni voz, konja

obdobje NOVE EGIPČANSKE DRŽAVE

- prestolnica Tebe (pregon Hiksov)
- faraoni zopet božanstva
- največji obseg države
- vodili osvajalne boje (J – Nubija; SV – Mezopotamija)
- pomembnejši vladarji
  - **AMENOFIS IV. EHNATON** – uvedba enoboštva – monoteizem Aton
  - **TUTANKAMON** – neizropana grobnica
  - **RAMZES II.** – izhod Izraelcev iz Egipčanskega suženjstva; bitka s Hetiti – bitka pri Kadešu
  - **RAMZES III.** – bojeval se je z ljudstvi z morja → filistejci (naselitev v J Palestini)

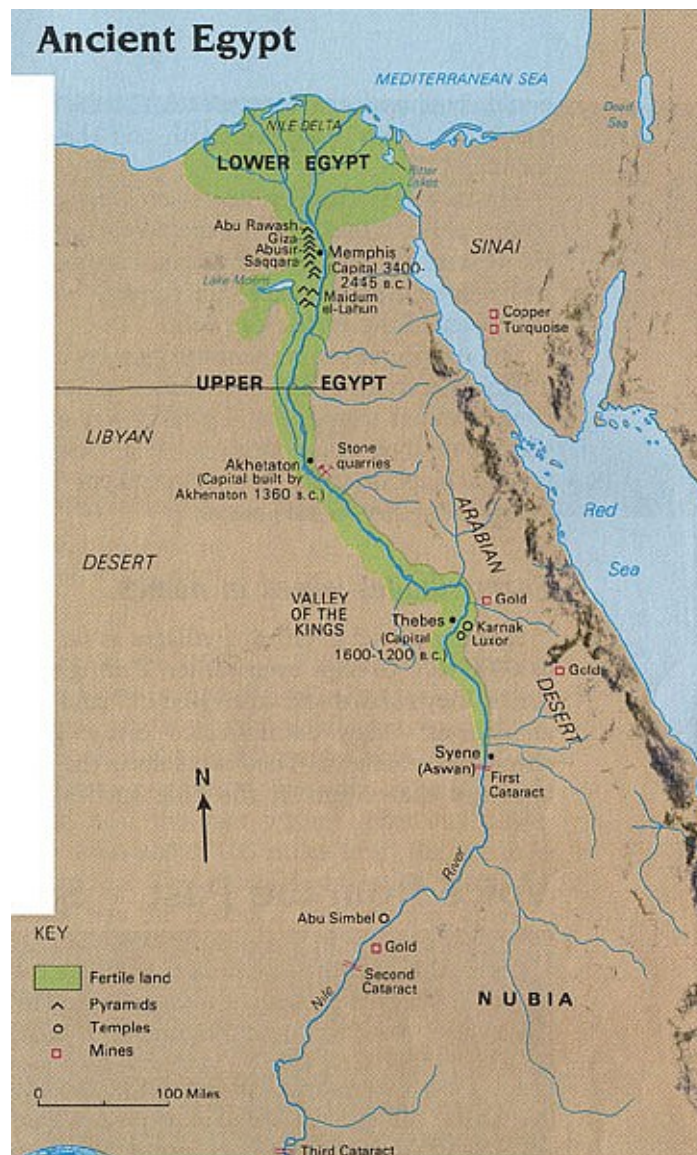

TRETJE VMESNO OBDOBJE

- kriza, razpad države, vdori tujcev (Asirci-8.stol.)

POZNO OBDOBJE

- 6., 7. stol. razcvet Egipta → SAITSKA RENESANSA
- prestolnica Sais
- 525 BC → vdor Perzijcev, padec
- 332 osvoji Egipt Aleksander Makedonski (Ptolemej-Kleopatra)
- 31 osvojijo Egipt Rimljani

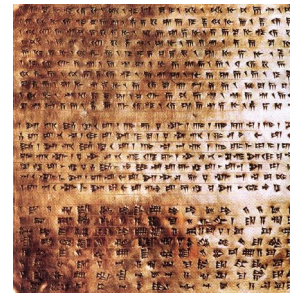

4. MEZOPOTAMIJA

SUMERSKE MESTNE DRŽAVICE

- Mezopotamija – medrečje
- ugodni pogoji za naselitev v spodnjem delu Mezopotamije
- 5t. BC – namakalno poljedelstvo
- pokrajina revna → trgovina (ni naravnih bogastev)

SUMERSKA CIVILIZACIJA

- prva civilizacija v zgodovini nastala konec 4.stol.BC
- ustvarili so jo Sumerci
- izvor ljudstva ni pojasnjen
- razvile so se številne mestne državice Ur, Uruk, Kiš, Lagaš; iz upravnih središč poljedelsko namakalnih središč
- **sumerska civilizacija** je cvetela od **2/2 4.stol. – 24.stol. BC**. Začasn zastoj; v **22. in 31.stol.** pa je sumerska civ. doživela ponoven razcvet – **SUMERSKA RENESANSA**, okoli leta 2000 preneha obstojati
- imenujemo jih tudi **tempeljske državice (središče = tempelj) /zigurat** → v njem biva **kralj**, svečeniki; **KRALJ** – posvetna in verska oblast ; **TEMPELJ** – **središče bogoslužja, gospodarsko in upravno središče**; v templju so skladišča in astronomske opazovalnice.
- razvoj pisave → slikovna **PIKTOGRAFSKA** (najstarejša), iz te pisave se razvije **KLINOPIS**

AKADSKA DRŽAVA

- sredi 3.tisoč. (24.stol.) so Semiti vdrl v Mezopotamijo. Po mestu Akad dobijo ime Akadci
- Sargon je ustanovil veliko državo, ki je segala od Perzijskega zaliva do obal Sredozemskega morja
- po Sargonovi smrti je država razpadla
- osvoboditev Sumerskih mest

BABILONSKA DRŽAVA

- okoli 2000 BC so v Mezopotamijo vdrla nova Semitska ljudstva (konec Sumerskih mestnih držav); po mestu Babilon dobijo ime Babilonci. Ločimo

2 vzpona:

- **STAROBABILONSKA DRŽAVA (2000 – 16.stol.)** – najpomembnejši vladar **Hamurabi** (18.stol.); znan je njegov **zakonik**, napisan v klinopisnem jeziku (bazaltni kamen) hrani se v muzeju v Parizu. 282 členov – pomemben vir za preučevanje babilonske družbe. **Konec 16.stol. Hetiti** – Mala Azija
- **NOVOBABILONSKA DRŽAVA (7., 6.stol.)** – ustanovijo jo semitsko pleme Kaldejcev iz ljudstva Aramejcev. leta 614 pr.Kr. se znebijo asirske oblasti. Država obsega južno Mezopotamijo, Sirijo, Palestino ; kralj **Nebukadnezar II.** (604-562 pr.Kr.) **uniči** kraljestvo **Juda** in prestolnico **Jeruzalem** 587. obda mesto z **mogočnim obzidjem** in zgradi javne stavbe. 6.stol. pride Mezopotamija pod oblast Perzijcev

ASIRSKA DRŽAVA

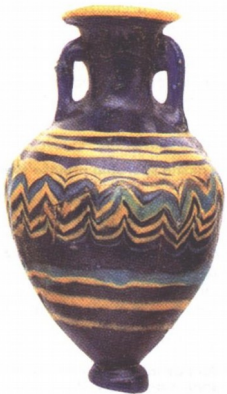
- **Semiti**, ime dobijo po mestu **Asur** ob zgornjem Tigrisu. V 2.tisoč. je bila država v senci starobabilonske države; vzpon se začne proti koncu 2.tisoč.
- na višku moči je bila med 9. in 7. stol. **obsegala** je ozemlja od **Perzijskega zaliva**, do obal **V Sredozemlja** in za nekaj časa tudi **Egipt**.
- **dobri vojščaki**, s podjarmljenimi ljudstvi so ravnali zelo kruto (bijali, mučili, preseljevanje)
- najpomembnejši vladar **Asurbanipal** (knjižnica v Ninivah) → glinaste ploščice 20.000
- državo **uničijo Babilonci** v **7.stol.**

PERZIJSKA DRŽAVA

- **indoevropsko ljudstvo** (niso Semiti), v 1.tisoč. BC se naselijo na področju Iranskega višavja (Perzija)
- **ustanovitev** države v **7.stol.**
- pomembnejši **vladarji Kir, Darej, Kserkses**
- **obseg perzijske države**
  - **Z** – V obale Sredozemlja (Fenicija, Mala Azija)
  - **V** – do Inda
  - **S** – obale Črnega morja, Kaspijsko morje
  - **J** – Perzijski zaliv in Egipt
- **Kralj** – **neomejena oblast**, državna **uprava hierarhično** urejena, deli se na **satrapije** (okrožja); uradniki (Satrapi); dobro **urejen promet**, gradnja cest, pošt

FENIČANSKE MESTNE DRŽAVICE

- **Fenicija** (pokrajina), obale Sredozemlja /**dežela škrlata** (polžki **murex**)
- nastanejo številne mestne državice (2.tisoč.pr.Kr.), višek 1.tisoč.pr.Kr.; mesta **Tir, Biblos, Sidon**
- dežela zanimiva za druga ljudstva (Egipčani, Asirci, Perzijci,...)
- **Feničani** so si **mir kupovali** (prešibka vojska)
- **dobro razvito:**
  - **poljedelstvo** → terasasto p.
  - **obrt** → barvanje tkanin, keramika, lončarstvo, steklarstvo, zlatarstvo, slonovina
  - **trgovina** → pomorstvo (prvo obplutje Afrike)
  - **ustanavljanje kolonij** (Kartagina) na območju današnje Tunizije
  - **pisava** → alfabet (22 zankov)

PALESTINA – IZRAELSKA DRŽAVA

- **Palestina** (pokrajina med obalnim hribovjem in reko Jordan) = obljubljeni dežela
- glavni vir judovske zgodovine je **stara zaveza (5 Mojzesovih knjig)**
  - **1.knjiga** → **Abraham** je iz Ura na Kaldejskem **popeljal** svoj rod v obljubljeni deželo (19.-18.stol.), nomadi – naselitev ob obrobju; v 17.stol. grejo v **Egipt** (suša=lakota), ostali v suženjstvu iz **suženjstva** jih **reši Mojzes** v 13.stol. → odpelje jih v **obljubljeni deželo** (Ramzes II.) v samo Palestino ni šel
- **Mojzes** dal **10** božjih **zapovedi** (dekalog), kasneje dopolnjena; postava (tora)
- v **Kanaan** jih **pelje Jozue** (prvi sodnik=ljudski voditelj)
- **Izraelce** so **ogrožali Filistejci** (ljudstva z morja), **naselili** so se v **J delu Palestine** → ustanovitev filistejske države v 10.stol.

Kralji:

- **Savel** (1.kralj končuje se doba sodnikov)
- **David**
- **Salomon** (vladal Izraelu; najpomembnejši kralj → **gradnja templja** na griču Sion → **SIONIZEM**, **reorganiziral mornarico**, **izkoriščal rudnike**. Znan po **modrosti in bogastvu**. Po njegovi smrti Izraelska država **razpade** na:

- **S del** → **Izrael** – uničijo ga **Asirci 8.stol.**
- **J del** → **Juda** – uničijo **Babilonci 6.stol.**; razrušitev templja, Jude peljejo v suženjstvo; rešijo jih Perzijci 6.stol.

- Kasneje je Palestina prišla v okvir Aleksandrove države. Leta 63 pr.Kr. so prišli v ta prostor Rimljani. Leta 6 n.p. pa je Palestina postala Rimska provinca

5. INDIJA, KITAJSKA

INDIJA

- mesta: **Mohendžo Daro**, **Kot Didži** in **Harappa**
- **indska civilizacija** (mesta obdana z obzidjem, trdnjave, lončarstvo, pravokotne ulice, kanalizacija, trgovina)
- **brahmanizem** (4 kaste → 1-brahmani, 2-vladarji, 3-meščani, 4-sužnji)

KITAJSKA

- Šangovska civilizacija, Dinastija Zhou, Dinastija Qin
- svila, smodnik, porcelan, tisk, papir, bankovci, magnet, m konfucianizem

6. KULTURA 1. VISOKIH CIVILIZACIJ

sumerci	egipčani	feničani	kitajci	indijci
Piktografska pisava, lunino leto, vsaka mestna državica svojega boga	Hieroglifi, medicina Imhotep, sončno leto, mit o stvarjenju sveta, Ozirisov kult, posmrtno življenje, Knjiga mrtvih, obred tehtanja srca, balzamiranje, mumificiranje	Alfabet, m lunino leto, barvanje tkanin, škrlat, murex, steklarstvo	Piktografska, konfucionizem, spoštovanje	Sanskrt alfabet, 2 epa – Ramajana, Mahabharata; 2 verski knjigi – Vede in Manu; brahmanizem preide v hinduizem (krava)

